

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Františky Peckové *Asimilace znělosti v češtině rodilých mluvčích angličtiny*

Posuzovaná práce se věnuje jedné z těch oblastí české výslovnosti, jejíž zohlednění je zvláště důležité ve výuce češtiny jako druhého jazyka. Práce má standardní, vhodnou strukturu. V teoretické části najdeme kromě přiměřených poučení o vlastnostech hlásek, o asimilačních procesech v češtině a angličtině a o osvojování výslovnosti v druhém jazyce také zásluhou analýzu toho, jaká pozornost se věnuje nácviku výslovnosti v pěti učebnicích češtiny pro cizince (k analýze jediná výtka: jako čtenář bych zde uvítal závěrečné shrnutí poznatků). V praktické části autorka popisuje sběr materiálu včetně detailní charakteristiky jednotlivých mluvčích, informuje o provedené poslechové a akustické analýze nahrávek, (také) na základě získaných poznatků vypracovává plán nácviku asimilace znělosti a dále navrhuje konkrétní cvičení. Výsledky, ke kterým došla, pak přehledně shrnuje v závěru.

Tomu, abych mohl výsledky práce považovat za spolehlivé a práci samotnou zhodnotit jako opravdu přínosnou, však brání tři zásadní věci:

1. Nikde v práci (ani v příloze apod.) nevidíme nasbíraná data. U poslechové analýzy jsou k dispozici pouze průměrné procentuální hodnoty po jednotlivých mluvčích, udané jako čísla a zobrazené v grafech. U akustické analýzy se musíme spokojit pouze s grafy. To značně snižuje využitelnost práce.¹

2. Jak bylo řečeno, průměrné hodnoty znělosti vzešlé z akustické analýzy jsou zobrazeny v grafech – a to odděleně pro hlásky uvnitř slova a přes hranice slova, podle jednotlivých typů hlásek a pro jednotlivé mluvčí i pro celek. Ke každému bodu v grafu, zobrazujícímu příslušnou hodnotu, je připojen konfidenční interval 95% spolehlivosti. Jak je však zřejmé z komentářů k zobrazeným hodnotám, autorka konfidenční intervaly naprosto scestně interpretuje jako rozsah variability hodnot, které naměřila.² Jakákoliv spolehlivost prezentovaných výsledků je touto chybou bohužel vyloučena.

3. Z výsledků prezentovaných v oddílu Akustická analýza je vidět, že „procentuální znělost“ různých druhů hlásek, a to v průměru i tak, jak je vyslovovali jednotliví mluvčí, se od sebe příliš neliší – už v grafu č. 27 je rozdíl mezi neznělými a znělými pouze kolem 15 %, např. v grafu č. 29 se u některých mluvčích vůbec neliší průměrná procentuální znělost hlásek, které měly být vysloveny zněle a nezněle, podle grafu č. 30 bylo jen něco kolem 10 % hlásek, které měly být vysloveny zněle, vysloveno s plnou znělostí, naopak více než polovina těchto hlásek nezněle... Taková čísla podle mě především nutí k domněnce, že realizace asimilace znělosti bude u značné části mluvčích a/nebo ve značné části případů náhodná, a že tedy výzkumu zvládnutí asimilačních pravidel měl předcházet právě výzkum realizace (částečné či plné) znělosti znělých souhlásek danými mluvčími.

Určité připomínky lze dále mít k autorčině práci se sekundární literaturou. Není uvedeno, odkud jsou (převzaty?) spektrogramy (s. 12–17). Některá podle mého názoru netriviální

¹ Srov. např. „Překvapivě se u některých mluvčích výrazně objevuje tendence k asimilaci znělosti, která však byla průměrem zcela skryta“ (s. 55), nebo další poukázání na individuální tendence jinde v textu práce.

² Na první pohled by sice teoreticky bylo možné i tak obrovské množství shod mezi 95% spolehlivostí a krajními hodnotami připustit, resp. může se zdát, že vzhledem ke způsobu prezentace dat nemůže oponent takovou eventualitu stoprocentně vyloučit, avšak díky okolnosti, že některé konfidenční intervaly v grafech sahají do záporných hodnot (takže by analogicky k autorčím formulacím bylo možné jízlivě napsat, že někteří mluvčí realizovali znělost např. až na minus 15 %, srov. grafy č. 28, 29 a 32), se autorčino nepochopení funkce konfidenčních intervalů ukazuje zcela přesvědčivě.

tvrzení nejsou dokládána – např. u výroku, že hláska *r* „je v češtině realizována spíše jednodukmitně“ (s. 10), chybí odkaz na nedávný Machačův článek v *NŘ*, případně jiný zdroj; v přehledu asimilace znělosti v češtině by bylo vhodné uvést poznatky z nedávných článků V. Štěpánové a dalších – a na některých místech by se slušelo odkázat stránkovým údajem, a ne pouze jménem autora a rokem vydání práce. Kapitola 3.2, založená na „Palková (1994)“, je na některých místech s údaji v citované publikaci v rozporu: v DP se přihlíží k (převážně) moravským podobám pouze někdy a jinde poznámka chybí (srov. *lov ryb*, v DP na s. 19 pouze jako /lof rɪp/, u Palkové na s. 329 také s *v* jako „nářeční, M[orava]“).³

V práci registruji ne nepodstatné terminologické nesrovnalosti. Velké rozpaky ve mně vzbuzují už první dvě věty teoretické části (s. 9). V první z nich je hláska označena za „základní stavební jednotk[u] zvuku“ (což by se snad dalo obhájit jako formulační problém), v druhé větě se navrhuje nahlížet na hlásku z fonologické perspektivy. Poměrně volně se zachází se slovy/termsy *jazyk* a *řeč*, a to nejen v případech, kde snad jde o stylistický záměr – jako „ovládají další dva jazyky (tedy mluví celkem čtyřmi řeči)“ na s. 45; objevují se i další podezřelé kvaziterminy jako *(ne)znělý grafém* (např. s. 52).

K didaktickému plánu bych od autorky při obhajobě rád slyšel, která z jejích doporučení podle ní platí pouze pro studenty češtiny s mateřským jazykem angličtinou a která mohou mít širší platnost, lze-li to takhle zobecnit. Při čtení této části práce jsem se pozastavil nad tím, že pro zjištění (ne)znělosti určité souhlásky se studentům doporučuje položení prstů nebo dlaně na hrdlo nebo na temeno hlavy, když studenti (mluvčí angličtiny) mají podle výsledků práce velké problémy s realizací znělosti. Některá cvičení navržená v příloze práce pak mají nevhodně zformulovaná zadání (*vymyslete slovní spojení*, ale především *dělejte věty* (!), obojí na s. 73), v sedmi transkripčních kratičkých úsekcích ve cvičení č. 2 na s. 74 jsem napočítal šest (nezáměrných!) chyb.

V práci se objevují poněkud kuriózní formulace typu *nahrávky, které pak podlehly poslechové a akustické analýze* (příklad je z abstraktu). Nacházíme také ne zcela malý počet překlepů a „klasických“ nedostatků z oblasti typografie a pravopisu (spojovníky versus pomlčky, užití kurzívy, zvláště u uvozovek kolem kurzívních citátů, apod., vedle toho jsou chybně oddělovány čárkami těsné přívlastky, srov. s. 12 nebo 18, psaní čárek před *a* vždy neodpovídá platným zásadám apod.), seznam literatury by ještě vyžadoval důkladné zredigování. Ne všechny poznámky pod čarou, které jsou mimochodem v práci pouze čtyři, mají větnou podobu. Grafy č. 24–26 na s. 43 a 44 by pro přehlednost bylo lepší zkonstruovat jako sloupcové, a ne jako liniové.

Přes všechny výše uvedené výhrady je nesporné, že předložená práce splňuje základní požadavky kladené na diplomové práce, a proto ji mohu doporučit k obhajobě. V případě autorčina přesvědčivého výkonu u obhajoby a navržení adekvátní interpretace dat nasbíraných v akustické analýze navrhuji práci hodnocení stupněm *dobře*.

V Praze 4. září 2019

Mgr. František Martínek, Ph.D.

---

³ Některá tvrzení založená na citované práci by snad mohla být problematizována – srov. „výslovnost neznělé hláska [sic!] ([s̥vateb]) může být považována za hyperkorektní“ (DP, s. 20) podle Palkové, s. 332.